

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ 1ο / 2ο / 7ο

ΛΥΣΕΙΣ

21 / 2 / 2021

ΘΕΜΑ Α

A1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

1. Η αλματώδης ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών και η αξιοποίηση της πληροφορίας και της γνώσης αποτελούν χαρακτηριστικά της **βιομηχανικής κοινωνίας**. **Λ**
2. Ο Πάρσονς (1910 - 2003) υποστηρίζει ότι η κοινωνική ζωή είναι ένα πλέγμα διάφορων σχέσεων οι οποίες τείνουν προς τη σταθερότητα και την ισορροπία. **Λ**
3. Στο θεολογικό στάδιο του Κοντ κυρίαρχη κοινωνική οντότητα είναι η **εκκλησία**. **Λ**
4. Η συγκρότηση της Ελλάδας σε σύγχρονο κράτος αρχίζει το 1830 και ολοκληρώνεται με τη Συνθήκη των Παρισίων. **Σ**
5. Σύμφωνα με τον πολιτικό κοινωνιολόγο **P. Μίκελς** ένα δημοκρατικό καθεστώς που δεν βασίζεται στους νόμους μεταστρέφεται πολύ γρήγορα από δημοκρατία σε μια αυταρχική εξουσία. **Λ**

Μονάδες 15 (5x3)

A2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό καθεμιάς από τις παρακάτω προτάσεις και, δίπλα στον αριθμό, το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

I. Στην πρώτη φάση της βιομηχανικής κοινωνίας:

- α. Οι αγρότες μετασηματίστηκαν σε βιοτέχνες της υπαίθρου.**
- β. Οι αγρότες μετασηματίστηκαν σε βιοτέχνες της πόλης.
- γ. Οι βιοτέχνες μετασηματίστηκαν σε βιομηχάνους.
- δ. Δημιουργήθηκε η μανιφακτούρα.

II. Ποια από τις παρακάτω κρίσεις δεν ισχύει για τη χαρισματική εξουσία, σύμφωνα με το σχήμα του Βέμπερ;

- α. Η εξουσία βασίζεται σε μια εξαιρετική προσωπικότητα.**
- β. Ο αρχηγός κυβερνά <<ελέω θεού>>.**
- γ. Η εξουσία στηρίζεται στη συναισθηματική αφοσίωση στο πρόσωπο του κυρίου και στα χαρίσματά του.
- δ. Χαρακτηριστικός τύπος του ηγέτη είναι ο προφήτης, ο ήρωας πολέμου, ο δημαγωγός.

Μονάδες 10 (2x5)

ΘΕΜΑ Β

B1. Ποιες είναι οι βασικές αρχές της σχολής της κοινωνικής κατασκευής; **Μονάδες 10**

2	Η έννοια της συμβολικής αλληλεπίδρασης βρίσκεται επίσης στο επίκεντρο της σχολής της κοινωνικής κατασκευής (ή σχολής του κονστρουκτιβισμού). • Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, η κοινωνική ζωή είναι ένα ρευστό και διαρκώς «επαναδιαπραγματευόμενο» σύνολο από κοινωνικές πρακτικές,
2	βρίσκεται δηλαδή σε συνεχή αναδιαμόρφωση μέσω των τρόπων αμοιβαίας κατανόησης και δράσης των ατόμων. • Τα άτομα μοιράζονται τρόπους σκέψης, ιδέες, αξίες και έννοιες, καθώς αλληλεπιδρούν. • Έτσι, «κατασκευάζουν» «κοινωνικούς κόσμους», δηλαδή δίνουν ευρύτερο νόημα στις άμεσες εμπειρίες

2 της καθημερινής ζωής. • Οι κοινές πρακτικές, τα νοήματα και η γλώσσα που μοιράζονται τα άτομα
 2 μεταξύ τους συνιστούν τους μηχανισμούς μέσω των οποίων η κοινωνική ζωή διαμορφώνεται σε
 2 συνεκτικό σύνολο. • Με άλλα λόγια, οι άνθρωποι μέσα από τις κοινωνικές τους σχέσεις
 «κατασκευάζουν» την καθημερινή πραγματικότητα και την αντιλαμβάνονται ως δεδομένη,
 νομιμοποιημένη και «φυσική». • Η συνεχής αυτή αναδιαμόρφωση της πραγματικότητας μας επιτρέπει
 2 να συλλάβουμε αφενός τους κοινωνικούς θεσμούς ως τους επαναλαμβανόμενους και παγιωμένους
 τρόπους αμοιβαίων πρακτικών και αμοιβαίας (διυποκειμενικής) κατανόησης και συμπεριφοράς, και
 αφετέρου την κοινωνία ως μια πολιτισμική και συμβολική «κατασκευή» (Berger & Luckmann, 1967).

B2. Να συγκρίνετε την κοινωνική δράση των ατόμων, όπως αυτή καθορίζεται από τον Ντυρκέμ και τον Βέμπερ.

1 Ο **Ντυρκέμ** ήταν ο πρώτος κοινωνιολόγος που εισήγαγε τη στατιστική στις μελέτες του και
 1 συγκεκριμένα στο έργο του *Η αυτοκτονία*. • Έδειξε ότι ορισμένες πλευρές της **ανθρώπινης**
συμπεριφοράς -ακόμα και αυτές που τις χαρακτηρίζουμε προσωπικές- μπορεί να ερμηνευτούν
 2 **κοινωνικά**.
 2 ❖ Συνέλεξε δεδομένα από διάφορες χώρες, που αφορούσαν 26.000 περιπτώσεις αυτοκτονιών τις οποίες
 ταξινόμησε με βάση κάποιους κοινωνικούς παράγοντες όπως είναι το θρήσκευμα, η οικογενειακή και η
 2 εργασιακή κατάσταση. • Ύστερα από ενδελεχή ανάλυση κατέδειξε ότι οι παράγοντες αυτοί ασκούν
 τεράστια επιρροή στην αυτοκαταστροφική συμπεριφορά των ανθρώπων, που φτάνει ως την
 αυτοκτονία. • Εξάλλου, η προτροπή του: «*μελετήστε τα κοινωνικά γεγονότα ως πράγματα*», σήμαινε ότι
 η κοινωνική ζωή έπρεπε να αναλυθεί με την ίδια επιστημονική αυστηρότητα που χαρακτηρίζει την
 ανάλυση των φυσικών φαινομένων.
 1 ❖ Αυτό που ήθελε να μελετήσει ο Ντυρκέμ ήταν το κατά πόσον τα ποσοστά και οι αιτίες αυτοκτονιών
 συνδέονταν με το βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης των αυτοχειρών, αποκλείοντας κατ' αυτό τον
 τρόπο τους κλιματικούς και τους ψυχολογικούς παράγοντες.
 1 ❖ Έτσι προσδιόρισε **τρεις τύπους αυτοκτονιών**:
 • Την **εγωιστική αυτοκτονία**, που παρατηρείται ότι αυξάνεται όταν τα άτομα δεν έχουν αναπτύξει
 αρκετούς κοινωνικούς δεσμούς. • Για παράδειγμα, οι ανύπαντροι ενήλικες αυτοκτονούν συχνότερα
 από ό,τι οι παντρεμένοι.
 3 2. Την **αλτρουιστική αυτοκτονία**, που παρατηρείται όταν οι κοινωνικοί δεσμοί είναι πολύ δυνατοί.
 • Οι μαζικές αυτοκτονίες μελών διάφορων θρησκευτικών οργανώσεων ή ατόμων που εκπαιδεύονται
 στο να δίνουν τη ζωή τους για την πατρίδα (π.χ. «καμικάζι») αποτελούν παραδείγματα αυτού του
 τύπου αυτοκτονίας.
 • 3. Την **ανομική αυτοκτονία**, που εμφανίζεται σε περιόδους κατά τις οποίες παρατηρείται κοινωνική
 αποδιοργάνωση. • Για παράδειγμα, οι ανομικές αυτοκτονίες αυξάνονται σε περιόδους οικονομικής
 κρίσης, αλλά και σε περιόδους ευημερίας, γιατί οι άνθρωποι χάνουν τους κοινωνικούς δεσμούς τους.
 1 ❖ Η έννοια της **ανομίας** είναι βασική στο έργο του Ντυρκέμ, ο οποίος τη συνδέει με τις μεταβολές
 που παρατηρούνται στο σύγχρονο κόσμο, μεταβολές που είναι τόσο γρήγορες και τόσο έντονες, ώστε
 να δημιουργούν σε πολλούς ανθρώπους συναισθήματα ματαιότητας ή απελπισίας.
 1.5 Ο **Βέμπερ** υποστήριζε ότι οι **άνθρωποι δρουν με βάση τη δική τους αντίληψη για τα πράγματα**. • Οι
 κοινωνιολόγοι πρέπει να ανακαλύψουν τα προσωπικά νοήματα και τις αξίες των ανθρώπων. • Για να
 ανακαλύψουμε αυτά τα νοήματα, θα πρέπει να «μπούμε στη θέση του άλλου», να δούμε τα πράγματα
 από τη δική του οπτική γωνία. • Μόνο έτσι θα καταλάβουμε την κοινωνική συμπεριφορά του και τις
 αιτίες της.
 2 ❖ Ο Βέμπερ **διέκρινε την κοινωνική δράση** του ατόμου:
 • 1. σε **ορθολογική**, που είναι η δράση σε σχέση με ένα σκοπό (π.χ. τη δράση ενός επιχειρηματία που
 προσπαθεί να μεγιστοποιήσει τα κέρδη του),
 • 2. σε σχέση με μια **αξία** (π.χ. ο στρατιώτης που προτιμά να πεθάνει παρά να εγκαταλείψει τη σημαία
 στο πεδίο της μάχης),

- 3. σε **συγκινησιακή** δράση (π.χ. ο άνθρωπος που κλέβει γιατί τον έκλεψαν),
- 4. σε **παραδοσιακή** δράση (π.χ. η Ελληνίδα χήρα που φοράει μαύρα, για να δείξει το πένθος της).

3.5 ❖ Οι μορφές αυτές κοινωνικής πράξης είναι κατά τον Βέμπερ **ιδεατοί τύποι**, έννοιες δηλαδή που καταγράφουν το νόημα της δράσης. • Τους ιδεατούς τύπους κατασκευάζει ο ερευνητής **ως εργαλεία για την κατανόηση των πραγματικών κοινωνικών πράξεων**, αλλά και των κοινωνικών φαινομένων και διαδικασιών. • Έτσι, για παράδειγμα, ο Βέμπερ κατέγραψε τους ιδεατούς τύπους όχι μόνον των κοινωνικών πράξεων, αλλά και τον ιδεατό τύπο της γραφειοκρατίας, της εξουσίας κτλ. • Η γραφειοκρατία, ως ορθολογικός τρόπος δράσης, ρυθμίζει τις σχέσεις των ανθρώπων με το κράτος στη βάση κάποιων κανόνων. • Με τη χρήση του ιδεατού τύπου της γραφειοκρατίας προσπαθούμε να ανιχνεύσουμε τις αποκλίσεις ανάμεσα στο πραγματικό φαινόμενο της γραφειοκρατίας (με τα προβλήματα ή τις δυσλειτουργίες της) και την ιδεατή εικόνα αυτής. • Σημειώνουμε ότι η έννοια μας γραφειοκρατίας στη σκέψη του Βέμπερ δεν ήταν αρνητικά φορτισμένη, μας είναι μας μέρες μας.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Γ α. Ποιο σύστημα διακυβέρνησης συναντάται κυρίως στα σύγχρονα κράτη και ποιες είναι οι βασικές μορφές του; (μον. 5)

4 Το σύστημα διακυβέρνησης που συναντάται στα σύγχρονα κράτη και το οποίο προϋποθέτει τη διαρκή συμμετοχή του πολίτη είναι η **δημοκρατία** (δήμος + κράτος). • Η δημοκρατία στην αρχική της εκδοχή στην Αρχαία Ελλάδα είναι γνωστή ως **άμεση δημοκρατία** (συμμετοχή όλων των ελεύθερων πολιτών στη λήψη των αποφάσεων). • Στα σύγχρονα, πολυπληθή και πολυπολιτισμικά κράτη αυτός ο τύπος δημοκρατίας δεν μπορεί να εφαρμοστεί, γι' αυτό συναντάται ο αντιπροσω-πευτικός τύπος. • Η **αντιπροσωπευτική δημοκρατία** ορίζεται ως η πολιτική μορφή διακυβέρνησης στην οποία ο λαός ασκεί έμμεσα την εξουσία διά των εκλεγμένων αντιπροσώπων του.

1 Στο πλαίσιο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας η βούληση του λαού μπορεί να αποτυπωθεί και με τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος, που θα μπορούσε να εκληφθεί ως μια μορφή άμεσης δημοκρατίας.

β. Τι περιλαμβάνει η ιδεώδης διαδικασία θεμελίωσης αυτού του συστήματος; (μον. 2)

2 Η **ιδεώδης διαδικασία θεμελίωσης της δημοκρατίας** περιλαμβάνει:

- την αρχή της αντιπροσώπευσης,
- τη διοίκηση που υπηρετεί τη γενική βούληση,
- τη διαφάνεια στην άσκηση της εξουσίας,
- τη διάκριση των εξουσιών (νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική).

γ. Να παρουσιάσετε τις κυριότερες μορφές οργανωμένης πολιτικής δράσης σε αυτό το σύστημα και να επισημάνετε τα στοιχεία διάκρισής τους. (μον. 7)

1 Το **σύγχρονο πολιτικό κόμμα** είναι μια οργάνωση, μια μορφή πολιτικής δράσης οργανωμένης στη βάση συμφωνημένων αρχών, που επιδιώκει την ανάληψη της διακυβέρνησης.

Οι Μπολ και Πέτερς παρατηρούν ότι τα πολιτικά κόμματα **διακρίνονται** από τρία στοιχεία:

- 1.5
- από τον κοινό στόχο τους, που είναι η κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας ακόμα και σε συνεργασία με άλλα κόμματα,
  - από ένα βαθμό οργάνωσης,
  - από κάποια στοιχεία εξωκοινοβουλευτικής υποστήριξης (συνδικάτα, κινήματα).

1.5 Άλλες μορφές οργανωμένης πολιτικής δράσης είναι οι **ομάδες πίεσης** ή οι **ομάδες συμφερόντων** ή τα **λόμπι***. • Οι θεωρίες για όλες αυτές τις οργανωμένες μορφές πολιτικής δράσης αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του πλουραλιστικού μοντέλου εξουσίας.

Πρόκειται για συνεκτικές κοινωνικές ομάδες που δραστηριοποιούνται οργανωμένα με σκοπό την

1	προώθηση αιτημάτων και συμφερόντων. • Η προώθηση των αιτημάτων τους γίνεται μέσω της πίεσης και της επιρροής που ασκούν κατά τις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων.
1	Αν πρόκειται για προώθηση συμφερόντων στη βάση κοινών αντικειμενικών χαρακτηριστικών (π.χ. εργατικά συνδικάτα), θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τον όρο «ομάδες συμφερόντων».
1	Αν πρόκειται για προώθηση αιτημάτων στη βάση κοινών αξιών και αντιλήψεων, όπως είναι τα αιτήματα των ενώσεων καταναλωτών ή των οικολογικών οργανώσεων, τότε είναι ακριβέστερος ο όρος «ομάδες γνώμης».
	Και οι δύο πιο πάνω ομάδες διαφοροποιούνται από τα πολιτικά κόμματα , καθώς: α) δε στοχεύουν άμεσα στην κατάκτηση της εξουσίας και β) δεν ασχολούνται με ευρύτερα πολιτικά θέματα

δ. Να αναφερθείτε στον ρόλο που διαδραματίζουν οι παραπάνω πολιτικές μορφές στην πολιτική κοινωνικοποίηση. (μον. 5)

2.5	Η εξέλιξη των πολιτικών κομμάτων και του κομματικού συστήματος συμπορεύεται με την εξέλιξη της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. • Η λειτουργία των κομμάτων στο πλαίσιο της δημοκρατίας συμβάλλει στην πολιτική διαπαιδαγώγηση , αλλά και στην πολιτική ενεργοποίηση ατόμων και ομάδων γύρω από τις αρχές και τα συμφέροντα που τους ενώνουν. • Ως εκ τούτου τα κόμματα αποτελούν κύριους χώρους παραγωγής και μεταβίβασης πολιτικών ηθών, είναι δηλαδή φορείς πολιτικής κοινωνικοποίησης.
2.5	Όπως και τα κόμματα έτσι και οι ομάδες πίεσης διαμορφώνουν πολιτικές στάσεις και κοινωνικοποιούν πολιτικά ένα άτομο, αφού αυτό μπορεί να συμμετέχει σε μια τέτοια ομάδα μέσα από τις διαφορετικές ιδιότητές του (ως εργαζόμενος, ως καταναλωτής, ως κάτοικος συγκεκριμένης περιοχής, ενδεχομένως ως πολύτεκνος κτλ.) για την προάσπιση των ατομικών και των κοινωνικών συμφερόντων του.

ε. Να αναφερθείτε στη σχέση μεταξύ πολιτικής κοινωνικοποίησης, πολιτικής συμπεριφοράς και στάσης. (μον. 6)

2	Στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης κοινωνίας τα άτομα γίνονται δέκτες, αλλά και φορείς της πολιτικής κοινωνικοποίησης , δηλαδή συμμετέχουν σε μια συνεχή διαδικασία διαμόρφωσης και αλληλεπίδρασης πολιτικών αξιών, στάσεων, αναπαραστάσεων και συμπεριφορών που μεταβιβάζονται σ' αυτά μέσω των θεσμών κοινωνικοποίησης.
2	Τα άτομα επεξεργάζονται την κουλτούρα αυτή ανάλογα με τα ατομικά και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά τους και διαμορφώνουν μια συγκεκριμένη πολιτική στάση και πολιτική συμπεριφορά , δηλαδή τη συμμετοχή ή την αποχή από τα πολιτικά πράγματα. • Παραδείγματα πολιτικής στάσης μπορεί να θεωρηθούν οι απόψεις για την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, για το χωρισμό εκκλησίας/κράτους, την απαγόρευση ή τη νομιμοποίηση των εκτρώσεων, την κατάργηση ή την καθιέρωση της αναγραφής του θρησκευματος στις αστυνομικές ταυτότητες, τη νομιμοποίηση των οικονομικών μεταναστών ή την ιδεολογική αυτοτοποθέτηση των πολιτών.
2	Οι πολιτικές στάσεις είναι το γενικότερο πλαίσιο που μπορεί να επηρεάσει (χωρίς αυτό να είναι πάντα απαραίτητο) την εκλογική συμπεριφορά ενός ατόμου . • Για παράδειγμα, ένα άτομο που εμφορείται από ρατσιστικές ιδέες δε θα ψηφίσει ένα κόμμα που ευαγγελίζεται τη νομιμοποίηση και την παροχή πολιτικών δικαιωμάτων σε όλους τους μετανάστες που κατοικούν και εργάζονται στη χώρα του.

Μονάδες 25

Δ α. Πώς διαμορφώνεται η «πάλη των τάξεων», σύμφωνα με τον Μαρξ, στο βιομηχανικό καπιταλιστικό σύστημα; (μον. 8)

- 3 Ο Μαρξ ανέλυσε το καπιταλιστικό σύστημα ως έναν τρόπο παραγωγής που διαφέρει ριζικά από τα προηγούμενα συστήματα (αυτά των δουλοκτητικών και των φεουδαρχικών κοινωνιών). • Στον καπιταλισμό τα «μέσα παραγωγής» (εργαλεία, μηχανές, οικοδομήματα-εργοστάσια, γη και πρώτες ύλες) ελέγχονται από τους καπιταλιστές. • Έτσι, αφού οι καπιταλιστές είναι οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής, οι εργάτες οι οποίοι δεν κατέχουν τα μέσα παραγωγής, είναι υποχρεωμένοι να μισθώνουν την εργασία τους στους καπιταλιστές. • Κατ' αυτό τον τρόπο όμως οι καπιταλιστές-κεφαλαιοκράτες έχουν τον έλεγχο όχι μόνον των μέσων παραγωγής, αλλά και των προϊόντων που παράγονται με τη μίσθωση των εργατών, δηλαδή των εμπορευμάτων, τα οποία διοχετεύονται στην αγορά και τους αποφέρουν «κέρδος». • Ως εκ τούτου, τα μέσα, όπως και τα προϊόντα της παραγωγής γίνονται «κεφάλαιο», ατομική δηλαδή ιδιοκτησία των κεφαλαιοκρατών. • Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε γιατί οι καπιταλιστές-κεφαλαιοκράτες αποτελούν την κυρίαρχη τάξη στη βιομηχανική κοινωνία.
- 1.5 ❖Ο Μαρξ θεωρούσε ότι ο εκάστοτε **τρόπος παραγωγής** (η οικονομική βάση) **καθορίζει τις κοινωνικές**, πολιτικές και πνευματικές διαδικασίες της κοινωνίας (εποικοδόμημα). • Για παράδειγμα, στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής η οικονομική (ή υλική) βάση εκφράζεται από τις παραγωγικές σχέσεις των καπιταλιστών και των εργατών, ενώ το κράτος αποτελεί όργανο των καπιταλιστών.
- 1.5 ❖Το κλειδί για να κατανοήσουμε το έργο του Μαρξ και την αντίληψη που είχε για την ιστορία είναι η **«ταξική πάλη»**. • Μέχρι σήμερα η ιστορία κάθε κοινωνίας είναι η ιστορία των κοινωνικών συγκρούσεων και της πάλης των τάξεων (π.χ. στο καπιταλιστικό σύστημα είναι η πάλη ανάμεσα στους κεφαλαιοκράτες και τους εργάτες). • Οι ιδέες του Μαρξ για τις κοινωνικές τάξεις και τις ταξικές διακρίσεις άσκησαν και συνεχίζουν να ασκούν μεγάλη επιρροή στους κοινωνιολόγους.
- 2 Οι θεωρητικοί της σχολής των συγκρούσεων ισχυρίζονται ότι οι συγκρούσεις στην κοινωνία είναι αναπόφευκτες λόγω της συνεχούς παραγωγής ανισοτήτων. • Πηγή έμπνευσης των θεωρητικών αυτών ήταν ο Κ. Μαρξ, ο οποίος υποστήριξε ότι υπάρχει αμείωτος ανταγωνισμός μεταξύ της αστικής και της εργατικής τάξης. • Ο ανταγωνισμός αυτός, χαρακτηριστικό γνώρισμα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής φέρνει σε αντιπαράθεση τους κατόχους των μέσων παραγωγής με τους προλετάριους, που στερούνται αυτά τα μέσα. • Η αντιπαράθεση αυτή ή αλλιώς, **πάλη των τάξεων**, είναι, σύμφωνα με τον Μαρξ, ο μοχλός της ιστορίας.

β. Πώς εξελίσσεται αυτή η πάλη στη μεταβιομηχανική κοινωνία; (μον. 5)

- 2.5 Είναι φανερό από τις μελέτες που αφορούν τα πρώτα βήματα της βιομηχανικής επανάστασης ότι η βιομηχανική κοινωνία χαρακτηρίζεται από τη σύγκρουση εργοδοτών και εργαζομένων. • **Η σύγκρουση** αυτή, που οδήγησε στην ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος (με τη διατύπωση αιτημάτων που αφορούν το ύψος των ημερομισθίων, την ασφάλεια των εργαζομένων, αλλά και τις συνθήκες εργασίας), **συνεχίζεται**. • Βέβαια το πλαίσιο των διεκδικήσεων έχει αλλάξει (π.χ. αλλαγές που επήλθαν στο εργασιακό περιβάλλον λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων), όμως και στη **μεταβιομηχανική**
- 2.5 **κοινωνία** μπορούμε να μιλάμε για συγκρούσεις εργοδοτών και εργαζομένων. • Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι στη μεταβιομηχανική κοινωνία πολλαπλασιάστηκαν οι «φωνές» και οι διεκδικήσεις διάφορων κοινωνικών ομάδων ή μειονοτήτων (όπως π.χ. των γυναικών, των μεταναστών κ.ά.), οι οποίες οδήγησαν στην αναγνώριση συγκεκριμένων πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των ομάδων αυτών.

γ. Πώς εκφράζεται αυτή η πάλη ανάμεσα στις αναπτυγμένες και τις υπανάπτυκτες χώρες, στο πλαίσιο του καπιταλιστικού συστήματος; (μον. 5)

- 2.5 Άλλοτε πάλι η ανάπτυξη των κοινωνιών ταυτίζεται με την ενσωμάτωσή τους στη διεθνή αγορά και τον παγκόσμιο καπιταλισμό. • Οι θεμελιωτές της άποψης αυτής, που έγινε γνωστή ως **θεωρία της εξάρτησης**, υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη του καπιταλιστικού δυτικού κόσμου και η υπανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου πρέπει να εξετάζονται από κοινού. • Με άλλα λόγια, οι χώρες του Τρίτου Κόσμου δεν μπόρεσαν να αναπτυχθούν αυτόνομα, επειδή προσδέθηκαν στο άρμα του καπιταλισμού με σχέση εξάρτησης. • Έτσι, οι δυτικές χώρες εξελίχθηκαν σε καπιταλιστικές δυνάμεις όχι μόνο μέσα από την ιδιοποίηση της υπεραξίας των δικών τους εργατών, αλλά και μέσα από την ιδιοποίηση και εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και των φθηνών εργατικών χεριών των χωρών του Τρίτου Κόσμου. • Με αυτό τον τρόπο έχει δημιουργηθεί ένα σύστημα στο οποίο οι αναπτυγμένες χώρες (Η.Π.Α., Ιαπωνία) λειτουργούν ως μια παγκόσμια καπιταλιστική τάξη (η οποία αναφέρεται ως «**μητρόπολη**», «κέντρο» ή «**πυρήνας**»), ενώ οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (οι οποίες αναφέρονται ως «**περιφέρεια**») παίζουν το ρόλο της εργατικής τάξης που υφίσταται την εκμετάλλευση σε διεθνές επίπεδο.

δ. Πώς διασφαλίζεται, στο πλαίσιο της ίδιας πάλης, η επικράτηση των κυρίαρχων τάξεων στις δημοκρατικές κοινωνίες; (μον. 7)

- 1 Στο **μαρξιστικό μοντέλο** εντάσσεται η **μαρξιστική οπτική** που θεωρεί ότι τόσο η ελιτίστικη όσο και η πλουραλιστική άποψη συγκαλύπτουν την πραγματικότητα ή ενισχύουν την αυταπάτη της ύπαρξης αυτόνομου πολιτικού πεδίου.
- 2 Ο Μαρξ ισχυρίστηκε ότι το κράτος υπηρετεί τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων και χάρη στους θεσμικούς μηχανισμούς καταστολής που διαθέτει μπορεί να ασκεί την εξουσία του στα εργατικά στρώματα.
- 2 • Οι **κυριότεροι μηχανισμοί καταστολής** που χρησιμοποιεί το κράτος είναι η αστυνομία, ο στρατός, τα δικαστήρια, οι φυλακές. • Οι μεταγενέστεροι, με επικεφαλής τον **Λ. Αλτουσέρ** (L. Althusser, 1918-1990), επηρεασμένοι από τη σκέψη του Μαρξ προσέθεσαν στους μηχανισμούς καταστολής και τους ιδεολογικούς μηχανισμούς με τους οποίους το κράτος αναπαράγει την κυρίαρχη ιδεολογία. • Οι ιδεολογικοί μηχανισμοί, είτε δημόσιοι είτε ιδιωτικοί, λειτουργούν με βάση την πειθώ και την προπαγάνδα. • Σ' αυτούς τους μηχανισμούς κατατάσσουν οι μαρξιστές το σχολείο, την οικογένεια, την κοινωνική ασφάλεια, τον έλεγχο των ανηλικών παραβατών κ.ά.
- 2 Ο πολιτικός ιδεολογικός μηχανισμός υπηρετείται από τα διάφορα κόμματα, ενώ ο ιδεολογικός μηχανισμός πληροφόρησης του κοινού από τον Τύπο, το ραδιόφωνο, την τηλεόραση κτλ. • Οι ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους επιτρέπουν την αναπαραγωγή των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων και δημιουργήθηκαν, σύμφωνα με τον Λ. Αλτουσέρ, επειδή οι μηχανισμοί καταστολής δεν αρκούν για να διασφαλίσουν την ηγεμονία της κυρίαρχης τάξης.

Μονάδες 25

Εν Δυνάμει
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ